

Risicokapitaal in de Vroege Fase

Landenfactsheets

Opdrachtgever:

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Amsterdam, 23 februari 2020

Ons kenmerk 20023-016/ene

**K
PLUS
V**

Risicokapitaal in de Vroege Fase

Landenfactsheets

Opdrachtgever:

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Amsterdam, 23 februari 2020

Ons kenmerk 20023-016/ene

Contactpersoon:

Hendrik van der Meulen

Deze evaluatie is uitgevoerd door:

Bente Liefink

Edwin Netjes

Guido Wiersum

Hendrik van der Meulen

Thomas Tichelhoven

Wieke van der Zouwen

Inhoud

- 1 België
- 2 Canada
- 3 Duitsland
- 4 Denemarken
- 5 Estland
- 6 Finland
- 7 Frankrijk
- 8 Ierland
- 9 Israël
- 10 Portugal
- 11 Singapore
- 12 Spanje
- 13 Verenigd Koninkrijk
- 14 Verenigde Staten
- 15 Zweden
- 16 Zwitserland

Algemene feiten economie

- 99,9% van de bedrijven is een MKB bedrijf. 94,7% heeft <10 werknemers¹.
- Belangrijke sectoren zijn groot- en detailhandel en bouw².
- Veel startups in de IT en life sciences.
- SFPI-FPIM is het federale investeringsvehikel met meer dan € 560 miljoen onder beheer.
- In 2018 is ruim € 1,9 miljard in bedrijven geïnvesteerd via private equity en venture capital. Hiervan was € 218 miljoen vroege fase durfkapitaal¹.
- Durfkapitaalinvesteringen bedragen 0,06% van het BBP (Europees gemiddelde: 0,05%)³.

Belangrijkste constatering durfkapitaalmarkt

- De durfkapitaalmarkt in de vroege fase is met 67% gegroeid ten opzichte van 2017. Hierbinnen is een lichte daling zichtbaar in investeringen in de seed-fase maar een sterke groei in de early stage fase.
- Voor meer kapitaalintensieve bedrijven is er beperkt aanbod in de fase na business angels en voor investeringsfondsen⁴.
- Er zijn grote verschillen tussen Wallonië en Vlaanderen. Vlaanderen heeft een groter aandeel in de durfkapitaalmarkt dan Wallonië.
- Impact investeren krijgt een steeds belangrijkere rol in het ecosysteem.

Recente ontwikkelingen

- De durfkapitaalmarkt voor vroege fase is sinds 2015 met gemiddeld 40% per jaar gegroeid. Voor latere fasen is deze groei minder zichtbaar¹.
- (Publiek-privaat) Fonds opgezet voor het overbruggen van het gat tussen informal investors en professionele investeerders.

Awareness/perspectief van de ondernemer

- Investment readiness programma's worden beperkt ondersteund door de overheid.
- Sectoren waarin veel ontwikkeling nodig is voordat er omzet gerealiseerd wordt, zoals life sciences, hebben het moeilijk met het ophalen van durfkapitaal.

¹ OECD (2020), "Belgium", in Financing SMEs and Entrepreneurs 2020: An OECD Scoreboard, OECD Publishing, Paris.

² Kerncijfers 2019. Statbel

³ Investing in Europe: Private Equity activity 2019

⁴ Interview expert

Perspectief van investeerder

- Voor investeerders zijn er voldoende mogelijkheden om geld op te halen.
- Waarderingen werden erg hoog gevonden door investeerders. De effecten van corona zorgen er voor dat dit enigszins terugloopt.

Overheidsingrijpen

- Landelijk investeringsfonds dat investeert in bedrijven en in fondsen. Zo wordt op vroege fase het verstrekken van durfkapitaal gestimuleerd. Vanuit de landelijke overheid wordt de seed-fase niet gestimuleerd.
- Regionale fondsen vervullen tevens een belangrijke rol in het aanjagen van durfkapitaal in de vroege fase. Zij investeren vaker direct in bedrijven.
- Overheid ondersteunt Business Angel Netwerk met een subsidie om informal investors en ondernemers bij elkaar te krijgen.

Goede praktijken en andere interessante ontwikkelingen

- Het federale investeringsfonds SFPI-FPIM zet in op het versterken van de kapitaalmarkt in sectoren en fases die niet/beperkt door de markt worden opgepakt. Door te investeren in fondsen gericht op deze sectoren en fases wordt kapitaal beter beschikbaar en kunnen bedrijven doorgroeien. De durfkapitaalmarkt in de biotech sector is in de afgelopen jaren sterk gestimuleerd en wordt nu opgepakt door de markt.

Algemene feiten economie

- 98,0% van de bedrijven heeft minder dan 100 werknemers. Deze groep zorgt voor 67% van de werkgelegenheid⁵.
- Belangrijkste sectoren voor startups zijn ICT, life sciences en cleantech⁶.
- In 2019 is voor circa € 2,9 miljard geïnvesteerd via venture capital. Vroege fase investeringen bedroegen € 1,9 miljard hiervan⁷. De geregistreerde investeringen van informal investors bedroeg € 210 miljoen⁶.
- Durfkapitaalinvesteringen bedragen 0,15% van het BBP (Europees gemiddelde: 0,05%)⁸.

Belangrijkste constatering durfkapitaalmarkt

- De durfkapitaalmarkt in de vroege fase is met 69% gegroeid ten opzichte van 2018. Deze groei wordt voornamelijk veroorzaakt door een hogere gemiddelde investering per bedrijf. Het aantal deals is vrij stabiel⁷.
- Angel investors zijn veelal georganiseerd in groepen en netwerken. Vanuit deze groepen worden individuele investeerders ondersteund en gefaciliteerd bij hun investeringen. Investeerders doen met de gehele groep of met delen hiervan investeringen.
- Er zijn grote regionale verschillen, met name tussen stedelijke en minder stedelijke gebieden. De durfkapitaalmarkt is voornamelijk in de grote steden sterk ontwikkeld. De regio Central Canada neemt 90% van de investeringen voor haar rekening.

Recente ontwikkelingen

- De overheid heeft speciale programma's voor het stimuleren van vrouwelijk ondernemerschap. Hier heeft het recentelijk € 1,3 miljard voor vrijgemaakt.
- De maatregelen tegen corona hebben voor een versnelling gezorgd op gebied van digitalisering.

Awareness/perspectief van de ondernemer

- Canada heeft veel ingezet op het ontwikkelen van ondernemend talent om te voorkomen dat veel talent naar de Verenigde Staten vertrekt. Universiteiten hebben een belangrijke rol in het ontwikkelen van dit talent.

⁵ OECD (2020), "Canada", in Financing SMEs and Entrepreneurs 2020: An OECD Scoreboard, OECD Publishing, Paris.

⁶ NACO Canada, 2018 Report on angel investing in Canada, juni 2019

⁷ Venture Capital Canadian Market Overview 2019, CVCA

⁸ Op basis van OECD (2020), "Canada", in Financing SMEs and Entrepreneurs 2020: An OECD Scoreboard en data Statistics Canada

Perspectief van investeerder

- Investeerders weten steeds meer kapitaal aan te trekken voor hun investeringsfondsen. In 2017 werd er CAD 3,8 miljard aan kapitaal opgehaald. In 2019 is dit gegroeid naar CAD 7,2 miljard⁹.

Overheidsingrijpen

- Groepen van angel investeerders kunnen gebruik maken van financiële ondersteuning van overheid om het kennisniveau van investeerders te versterken en te faciliteren bij het sluiten van een deal.
- Investerings van angel investeerders kunnen maximaal een derde van hun investering als matching vanuit de federale overheid verkrijgen.
- In 2012 is het Venture Capital Action Plan gelanceerd om risico investeringen in vroege fase ondernemingen te stimuleren. Dit initiatief matcht de helft van private bijdragen in vroege fase investeringsfondsen.

Goede praktijken en andere interessante ontwikkelingen

- Informal investeerders kunnen een groep vormen. Indien zij door een selectieprocedure zijn gekomen komen zij in aanmerking voor ondersteuning per deal. Dit kan door ondersteuning in het proces tot closing, maar ook door middel van matching van de investering door de overheid.

⁹ Canadian Venture Capital Report 2017 – 2019, CPE analytics, mei 2020
23 februari 2020. Ons kenmerk 20023-016/ene

Algemene feiten economie

- Belangrijkste sectoren voor startups zijn ICT, voeding en life sciences¹⁰.
- In 2019 is in 570 startups en scale ups geïnvesteerd voor een bedrag van circa € 1,7 miljard via venture capital¹¹.
- Durfkapitaalinvesteringen bedragen 0,043% van het BBP (Europees gemiddelde: 0,05%)¹².
- Industrie is een belangrijke pijler van de Duitse economie.
- 99,6% van de bedrijven heeft minder dan 250 werknemers. Duitsland heeft veel meer bedrijven met meer dan 10 werknemers dan Europees gemiddelde. In Duitsland is dit circa 17,5% van alle bedrijven, het Europees gemiddelde is circa 7%¹³.

Belangrijkste constatering durfkapitaalmarkt

- Een groot deel van de investeringen in Duitse startups en scale ups komt van buitenlandse investeerders.
- Bijna 60% van het geïnvesteerde kapitaal en meer dan een derde (37%) van alle investeringen in startups wordt gedaan in de regio Berlijn¹⁴.
- De meeste investeringen worden gedaan in startups gericht op software, health en e-commerce¹⁴.
- Tweederde van de investeringen zijn kleiner dan € 500.000. 42% is zelfs kleiner dan € 150.000¹⁰.
- Uit onderzoek blijkt dat er een mismatch is op de kapitaalmarkt. Startups halen vaak kapitaal op uit bronnen die zij liever niet zouden aanspreken, zoals bij familie en vrienden en relatief minder vaak uit andere bronnen zoals angels of VC fondsen¹⁰.

Recente ontwikkelingen

- Corona heeft op korte termijn grote impact op het investeringsgedrag doordat beslissingen meer naar voren worden geschoven. Op lange termijn verwachten experts dat het weinig effect heeft.
- Corporates zijn steeds actiever op het gebied van corporate venturing. Zij investeren in veelbelovende startups die passen bij de eigen innovatiestrategie.

¹⁰ Deutscher Startup Monitor 2019

¹¹ BVK Statistics 2019 Newsitem 06-03-2020

¹² Investing in Europe: Private Equity activity 2019

¹³ 2019 SBA Fact Sheet Germany, European Commission

¹⁴ EY Startup Barometer, januari 2020

Awareness/perspectief van de ondernemer

- Het landelijke programma EXIST is gericht op het stimuleren van het startupklimaat bij universiteiten en onderzoeksinstellingen. Onderzoekers en (alumni)studenten van universiteiten komen in aanmerking voor financiële ondersteuning in het eerste jaar dat ze een bedrijf starten.
- Startups weten steeds beter hoe ze financiering kunnen aantrekken. Er is groeiende aandacht hiervoor vanuit universiteiten en ondersteuningsprogramma's.

Perspectief van investeerder

- Investeerders hebben vaak niet de kennis om de technologische complexiteit van disruptieve technologie te doorzien. Hierdoor hebben deze bedrijven moeite met het ophalen van seed kapitaal.

Overheidsingrijpen

- De overheid heeft met diverse instrumenten een belangrijke rol in de vroege fase durfkapitaalmarkt. KfW heeft een belangrijke aanjagende functie als fund-of-fund investeerder.
- High-tech Gründerfonds (HTGF) is een van de grootste seed investeerders in Europa met zo'n € 900 miljoen aan fondsvermogen en de belangrijkste investeerder in de seed-fase in Duitsland. HTGF wordt door de staat, KfW en corporates gefinancierd. HTGF richt zich met name op technologische startups.
- Coparion is het landelijke groeifonds met een fondsvermogen van € 270 miljoen dat de fase na HTGF kan financieren. Coparion kan tot € 15 miljoen per bedrijf investeren.

Goede praktijken en andere interessante ontwikkelingen

- INVEST is een programma om het interessanter te maken voor angel investeerders om in bedrijven te investeren. Zij kunnen bij investering in een bedrijf tot 20% 'subsidie' krijgen op het geïnvesteerde bedrag. Daarnaast kunnen zij ook 25% subsidie krijgen bij een exit, wat ongeveer gelijk staat aan het belastingpercentage wat anders betaald zou worden over deze inkomsten. Investeerders kunnen maximaal €500.000 per jaar aan subsidie krijgen¹⁵.

¹⁵ OECD (2020), "Germany", in Financing SMEs and Entrepreneurs 2020: An OECD Scoreboard, OECD Publishing, Paris 23 februari 2020. Ons kenmerk 20023-016/ene

Algemene feiten economie

- Durfkapitaalinvesteringen in Denemarken bedragen 0,131% van het BBP (Europees gemiddelde: 0,05%). Denemarken heeft na Luxemburg het hoogste percentage durfkapitaalinvesteringen ten opzichte van het BBP in Europa. In tegenstelling tot alle andere landen is het aandeel in Denemarken gedaald ten opzichte van het 5-jarig gemiddelde¹⁶.
- 99,7% van de bedrijven in Denemarken heeft minder dan 250 werknemers¹⁷. Deze bedrijven verzorgen 64% van de werkgelegenheid.
- Belangrijke sectoren voor startups zijn fintech, life sciences en onderwijs/opleiden en zet sterk in op de ontwikkeling van de cleantech sector.
- In 2018 is € 604 miljoen geïnvesteerd door middel van durfkapitaal. Dit is een groei van bijna 300% ten opzichte van vijf jaar geleden¹⁸.

Belangrijkste constatering durfkapitaalmarkt

- In de vroege fase zijn (semi-)overheidsinstrumenten de belangrijkste bron van kapitaal. Daarnaast hebben angel investeerders een belangrijke rol.
- Private vroege fase fondsen zijn vaak onderdeel van corporate venturing fondsen.

Recente ontwikkelingen

- De laatste jaren is de houding van overheid met betrekking tot pre-seed investments naar een meer commerciële houding veranderd waarbij de investeringen minstens terugbetaald moeten worden.
- In de afgelopen vijf jaar is er veel aandacht gekomen voor het stimuleren en bevorderen van ondernemerschap. Dit heeft onder andere geresulteerd in een sterke groei van het aantal accelerators en incubators.
- Het versterkte ecosysteem levert ook meer succesvolle ondernemers op, die op hun beurt vaak weer bijdragen aan het ecosysteem.

Awareness/perspectief van de ondernemer

- De toename van de initiatieven voor stimulering van ondernemerschap heeft ervoor gezorgd dat ondernemers beter in staat zijn om financiering aan te trekken.
- De balans tussen vraag en aanbod van durfkapitaal is goed in de vroege fase. In latere fasen (vanaf serie B) is er weinig aanbod van durfkapitaal.
- Vanuit investeerders is er groeiende aandacht voor het team waarbij met name gezocht wordt naar ondernemende personen naast een financieel en technisch persoon.

¹⁶ Investing in Europe: Private Equity activity 2019

¹⁷ 2019 SBA Fact Sheet Denmark, European Commission

¹⁸ OECD (2020), "Denmark", in Financing SMEs and Entrepreneurs 2020: An OECD Scoreboard, OECD Publishing, Paris

Perspectief van investeerder

- In afgelopen jaren veel energie gestoken in het ontwikkelen van de angel investing markt door succesvolle ondernemers en angels ervaringen te laten delen. Hierdoor nog veel nieuwe angel investeerders die nog relatief weinig kennis hebben van investeren.
- Groot deel van vroege fase investeringsfondsen worden deels vanuit publieke bronnen gefinancierd. Institutionele investeerders investeren weinig in deze fondsen.

Overheidsingrijpen

- Het Deense Vaekstfonden (groeifonds) is een volledig publiek instrument gericht op het stimuleren van innovatie bedrijvigheid. Het fonds heeft drie pijlers. De eerste pijler is het doen van directe investeringen in bedrijven. Hiervoor heeft het drie fondsen, een pre-seedfonds die investeringen tot € 400.000 doet, een fonds dat investeringen tot € 6 miljoen en een groeifonds die grotere tickets investeert. De tweede pijler is gericht op fund-of-funds investeringen en de derde pijler op vreemd vermogen verschaffing. Het fonds is een aantal jaren geleden gecentraliseerd. Dit heeft geleid tot betere resultaten van met name het pre-seedfonds.

Goede praktijken en andere interessante ontwikkelingen

- Individuele angel investeerders kunnen door Vaekstfonden gecertificeerd worden als zij voldoende ervaring en vaardigheden hebben als investeerder. Door deze certificatie kunnen zij aanspraak maken op matching van hun investeringsbedrag door Vaekstfonden.

Algemene feiten economie

- 99,8% van alle bedrijven in Estland heeft minder dan 250 werknemers. Dit is gelijk aan het Europees gemiddelde. Het belang van Estse mkb is groot. Deze bedrijven verzorgen 79,2% van de werkgelegenheid (Europees gemiddelde: 66,6%) en 76,7% van de toegevoegde waarde (Europees gemiddelde: 56,4%)¹⁹.
- Durfkapitaalinvesteringen bedragen 0,192% van het BBP (Europees gemiddelde: 0,05%)²⁰. Dit is exclusief een aantal mega-investeringen van meer dan € 50 miljoen.
- Onder het Estse fiscale systeem zijn herinverteerde winsten belastingvrij. Hierdoor is de totale behoefte naar financiering relatief laag in Estland²¹.

Belangrijkste constatering durfkapitaalmarkt

- De durfkapitaalmarkt in Estland is zeer sterk gegroeid in de afgelopen tien jaren. In 2009 werd circa € 5 miljoen durfkapitaal aangetrokken. In 2019 was dit gegroeid tot € 329 miljoen. Drie investeringen verklaren echter € 250 miljoen van dit totaal. Ook zonder deze investeringen is het totaal geïnvesteerde kapitaal sterk gegroeid.
- Estse bedrijven halen voornamelijk geld op bij buitenlandse investeerders. Slechts € 13 miljoen van de € 329 miljoen komt van Estse investeerders²². Het internationale deel komt voornamelijk uit Verenigde Staten en Verenigd Koninkrijk.
- Business angels hebben een kleine rol in Estland. Zij hebben in 2019 voor € 9,3 miljoen geïnvesteerd in 240 bedrijven²³. Het gemiddelde investeringsbedrag bedroeg € 38.750.
- Estland heeft een relatief groot aantal unicorns voortgebracht in de afgelopen jaren, waarvan Skype de bekendste is.
- De durfkapitaalmarkt bestaat in feite pas sinds 1991, toen het onafhankelijk werd na de Sovjet Unie.
- Eén van de belangrijkste bronnen voor inzicht in het financieringslandschap is een crowdsourcing database die door founders kan worden bijgewerkt.

Recente ontwikkelingen

- Het aantal business angels dat is aangesloten bij de branchevereniging ESTBAN groeit met 10-15% per jaar[ESTBAN].
- Het succes van Unicorns zoals Skype hebben voor een enorme boost van het Estse ecosysteem gezorgd. Het zorgde ervoor dat er meer interesse vanuit buitenlandse investeerders kwam.

¹⁹ 2019 SBA Fact Sheet Estonia, European Commission

²⁰ Investing in Europe: Private Equity activity 2019, InvestEU

²¹ OECD (2020), "Estonia", in Financing SMEs and Entrepreneurs 2020: An OECD Scoreboard, OECD Publishing, Paris

²² OECD (2020), "Estonia", in Financing SMEs and Entrepreneurs 2020: An OECD Scoreboard, OECD Publishing, Paris

²³ ESTBAN, Annual review 2019

- Het aantal investeringen is sinds 2018 toegenomen. Sinds 2013 was dit stabiel rond 40 deals per jaar. In 2019 waren dit er 74 en in 2020 zijn tot en met juli 37 investeringen gedaan. Het aandeel van Estse investeerders blijft beperkt tot € 5-20 miljoen in de laatste jaren²⁴.

Awareness/perspectief van de ondernemer

- Veel ondernemers doen ervaring op in een van de grote scaleups/unicorns in Estland. Hier leren zij ondernemend denken en doen waarna zij zelf ondernemer worden. Op scholen wordt weinig aandacht aan ondernemerschap geschonken.
- Ondernemers weten voldoende de weg naar kapitaal te vinden. Het startup ecosysteem is relatief klein en overzichtelijk. Ondernemers en investeerders weten elkaar daardoor goed te vinden.
- Voor de software sector is veel financiering beschikbaar. Andere sectoren zijn minder goed bediend. Met name meer kapitaalintensieve initiatieven hebben behoefte aan meer financiering in de vroege fase. Daarnaast is ook voor proof of conceptfase meer behoefte aan financiering.

Perspectief van investeerder

Er is weinig institutioneel geld beschikbaar voor investeringsfondsen waardoor het ophalen van financiering als moeilijk wordt ervaren.

- De Estse markt is klein en daardoor moeten startups snel internationaliseren om te kunnen blijven groeien.

Overheidsingrijpen

- De overheid heeft een grote rol gehad in het opbouwen van de durfkapitaalmarkt. De focus heeft in eerste instantie met name gelegen op het beschikbaar stellen van kapitaal. Hiervoor is het nationale fonds Smartcap voor opgericht. In eerste instantie heeft dit fonds directe investeringen in bedrijven gedaan. Sinds een aantal jaren is de markt voldoende ontwikkeld dat het overgestapt is naar investeringen in fondsen. Hiernaast wordt veel samengewerkt met het EIF voor het beschikbaar stellen van kapitaal.
- Naast een zeer sterk ontwikkelde software sector ligt de nadruk van overheidsingrijpen met name op het stimuleren van andere sectoren.
- Vanuit StartupEstonia wordt gewerkt aan de 'softe' voorwaarden zoals training van investeerders en startups en het verbinden van het ecosysteem.

Goede praktijken en andere interessante ontwikkelingen

- Estonian Founders Society brengt ondernemers bij elkaar. Vanuit dit programma krijgen ondernemers een aantal cursussen en delen zij met elkaar successen en leermomenten. Het programma is uitgegroeid tot een sterk netwerk met de meest succesvolle ondernemers uit Estland.
- Digitale technologie is een van de speerpunten van de overheid. Sinds jaren leren kinderen al vanaf de basisschool programmeren. Hierdoor zijn digitale kennis en vaardigheden zeer goed ontwikkeld in Estland.

²⁴ Estonian Startup funding spreadsheet, per 17-08-2020 geraadpleegd.

Algemene feiten economie

- 99,7% van alle bedrijven in Finland is mkb. Zij bieden werkgelegenheid voor 65,2% van de bevolking en zijn goed voor 59,6% van de toegevoegde waarde²⁵.
- De durfkapitaalmarkt groeit al jaren gestaag, zowel in aantallen als in bedragen. In 2019 is € 462 miljoen geïnvesteerd. Dit is meer dan twee keer zoveel dan in 2015²⁶.
- De beschikbaarheid van buitenlands durfkapitaal is sinds 2016 met € 140 miljoen gestegen. Daarnaast zijn investeringen door business angels na een terugval in 2017 weer terug op het niveau van 2016²⁶ hierboven.
- Meer dan 650 business angels zijn aangesloten bij de landelijke organisatie. Daarnaast zijn 35 fondsen aangesloten bij de Finse VC associatie²⁶.
- De helft van de investeringen worden gedaan in ICT (gerelateerde) bedrijven. Daarnaast hebben life sciences, biotech en zakelijke diensten een groot aandeel.

Belangrijkste constatering durfkapitaalmarkt

- In 2019 hebben angels €54 miljoen geïnvesteerd, Finse VC's hebben € 113 miljoen geïnvesteerd en buitenlandse investeerders € 295 miljoen.
- Seed en vroege fase financieringen maken ruim tweederde uit van de investeringen van Finse investeerders. Ook internationale investeerders hebben een belangrijke rol in de seed en vroege fase, maar investeren 55% in latere fase venture capital. [FCVA]
- In totaal wordt circa € 110 miljoen in de vroege fase geïnvesteerd²⁷.
- Het aandeel van publieke investeerders is sterk gedaald in de afgelopen jaren. In 2013 werden nog meer bedrijven uit publieke bronnen gefinancierd dan vanuit private fondsen (103 om 79). In 2019 werden slechts 13 bedrijven vanuit publieke bronnen gefinancierd en 205 door private investeerders[FVCA].
- Business angels hebben een belangrijke rol in het Finse ecosysteem. Finland kent één van de grootste en meest actieve business angel netwerken ter wereld²⁸.

Recente ontwikkelingen

- Angst dat internationale investeerders, en daarmee een groot deel van de financiering, zich als gevolg van corona (deels) terugtrekken uit Finland. Ook na de crisis in 2008 was dit het geval.
- Publieke fondsen maken een transitie van directe investeringen naar indirecte investeringen door investeringen in fondsen en het beschikbaar stellen van garanties.

²⁵ 2019 SBA Fact Sheet Estonia, European Commission

²⁶ Finnish VC Association

²⁷ OECD (2020), "Finland", in Financing SMEs and Entrepreneurs 2020: An OECD Scoreboard, OECD Publishing, Paris

²⁸ FiBAN

- De mediane investeringsbedragen van business angels zijn gelijk gebleven, op € 20.000 per investering. De mediane investeringsronde waar angels bij betrokken waren bedroeg 240.000. De waardering van startups is sterk gestegen. In 2018 werd tegen een mediane waardering van € 900.000 geïnvesteerd, in 2019 was dat € 1,5 miljoen²⁹.
- Een belangrijke driver van het startupecosysteem is de gaming industrie³⁰.

Awareness/perspectief van de ondernemer

- Ondernemers weten steeds beter financiering te krijgen. Voor ondernemers bestaan veel mogelijkheden om aan investment readiness te werken.
- In de laatste jaren is veel moeite gedaan om het ecosysteem te ontwikkelen en transparanter te maken. De regio 'Greater Helsinki' staat in de top 10 van beste ecosystemen op het gebied van funding en onderlinge verbindingen³¹.

Perspectief van investeerder

- Het ophalen van financiering voor fondsen wordt beperkt door een beperkt aanbod van geld van private en institutionele instellingen. Dit heeft als gevolg dat veel fondsen relatief klein blijven en daardoor vervolgrondes niet meer mee kunnen.

Overheidsingrijpen

- Het nationale fonds Tesi heeft € 1,3 miljard onder beheer waarvan ongeveer een derde door private partijen is ingebracht. Het fonds richt zich tegenwoordig met name op fonds in fonds investeringen. Zoals beschreven was het eerder actiever met directe investeringen. Het fonds bestaat sinds 1995.
- Naast Tesi heeft Finland nog een nationaal fonds gericht op de vroege ontwikkelfase. Ook dit fonds richt zich op fonds in fonds investeringen. In totaal heeft het in elf fondsen geïnvesteerd voor een totaal bedrag van € 50 miljoen. Door de elf fondsen is in totaal € 130 miljoen opgehaald.

Goede praktijken en andere interessante ontwikkelingen

- De nationale fondsen richten zich naast het verschaffen van kapitaal ook op het mobiliseren van nieuw kapitaal uit de markt. Ze spelen een belangrijke rol in het betrekken van nieuwe private partijen om te investeren in venture capital. Daarnaast moedigen de fondsen het ook aan om te investeren in fondsen gemanaged door nieuwe fondsmanagers.

²⁹ FiBAN Statistics 2019

³⁰ Startup Genome

³¹ Startup Genome, The Global Startup Ecosystem Report 2020

Algemene feiten economie

- 99,9% van alle bedrijven in Frankrijk is mkb. Microbedrijven zijn erg belangrijk voor Frankrijk, zowel in werkgelegenheid als in toegevoegde waarde. Van alle bedrijven is 95,5% (EU gemiddelde: 93,0%) een bedrijf met minder dan 10 werknemers. Zij verzorgen 31,5% (EU gemiddelde: 29,7%) van de werkgelegenheid en 24,1% (EU gemiddelde: 20,8%) van de toegevoegde waarde³².
- Sinds 2014 is een sterke groei in geïnvesteerd kapitaal zichtbaar. Sindsdien is de durfkapitaalmarkt gestegen van € 700 miljoen tot circa € 5 miljard in 2019³³. Dit is een gemiddelde stijging van bijna 50% per jaar.
- Belangrijke sectoren zijn voornamelijk technologische sectoren gericht op agri, food en educatie. Daarnaast is DeepTech/ AI een belangrijke opkomende sector met een zeer sterke groei in aantal deals en geïnvesteerd kapitaal³⁴.

Belangrijkste constatering durfkapitaalmarkt

- De sterke groei in de durfkapitaalmarkt heeft met name plaatsgevonden in de vroege fase. Latere fase investeringen groeien sinds 2018 ook meer.
- Corporate venturing heeft een relatief grote rol in Frankrijk. Zij zijn bij circa 12% van alle deals betrokken als investeerder³⁵. Corporate ventures hebben tevens een belangrijke rol in de vroege fase.
- Business angels investeren voornamelijk via fondsen en weinig direct in bedrijven. Dit heeft te maken met het recent afschaffen van fiscale voordelen voor directe investeringen van angels.
- Meer dan een kwart van alle investeringen wordt in de regio Parijs gedaan. Hiermee is het veruit de belangrijkste regio in de durfkapitaalmarkt.

Recente ontwikkelingen

- Het nationale fonds BPI France is opgericht om een gat in de markt te vullen in de vroege fase. Deze wordt inmiddels steeds beter ingevuld door de markt en richt BPI France zich op specifieke sectoren waar nog onvoldoende match is tussen vraag en aanbod.
- Naast de groei in omvang van het geïnvesteerde kapitaal is ook het aantal bedrijven in de vroege fase dat een investering weet aan te trekken verdubbeld sinds 2014.

³² 2019 SBA Fact Sheet France, European Commission

³³ La French Tech

³⁴ 2019 Venture Capital Landscape, White Star Capital & La French Tech

³⁵ Diving into France's 2019 Venture Capital landscape, White Star Capital

Awareness/perspectief van de ondernemer

- Vanuit onderwijsinstellingen is relatief weinig aandacht voor ondernemerschap. De vaardigheden van ondernemers om kapitaal aan te trekken is nog voor verbetering vatbaar.
- Het aantal accelerators en programma's die ondernemers helpen met investeringsgereed worden groeit snel.

Perspectief van investeerder

- Kapitaal voor fondsen is relatief goed beschikbaar. Met name voor fondsen met een track record in deze fase is het relatief eenvoudig om geld aan te trekken. Voor nieuwe fondsen is het moeilijker om financiering te vinden.
- Fondsen zijn niet altijd tevreden met de hoeveelheid en de kwaliteit van dealflow. Een aantal grotere fondsen investeert daarom ook veel in buitenlandse bedrijven om hun kapitaal uit te kunnen zetten.

Overheidsingrijpen

- BPI France is de 'national promotional bank' van Frankrijk. Zij beheren de nationale financieringsinstrumenten. BPI France heeft circa € 19 miljard onder beheer wat zij op verschillende manieren inzetten ter ondersteuning van de vroege fase durfkapitaalmarkt. BPI France hanteert een gecombineerde strategie van directe investeringen via een aantal fondsen en fonds in fonds investeringen. Onderdelen van BPI France zijn het Innovation & Industry Fund van € 10 miljard en het Large Venture Fund van €1 miljard. Daarnaast heeft het ook vreemd vermogen oplossingen en een ondernemerschapprogramma. BPI France speelt een belangrijke rol in de vroege fase. Meer dan de helft van de vroege fase fondsen is voor een deel gefinancierd door BPI France.
- Naast de bestaande instrumenten is een nieuw fonds gelanceerd dat zich volledig richt op sleuteltechnologieën. Voor dit fonds wordt jaarlijks €10 miljard vrijgemaakt.
- Naast interventies op nationaal gebied worden door verschillende regio's ook financieringsinstrumenten aangeboden. Deze instrumenten kennen een grote variëteit in bedragen, fase en vorm van financiering³⁶.

Goede praktijken en andere interessante ontwikkelingen

- Frankrijk heeft sterk ingezet op het versterken van het ondernemerschapsklimaat. Dat hebben ze gedaan door het beter beschikbaar maken van kapitaal. Daarnaast zijn een aantal andere maatregelen genomen die ondernemerschap versterken. De overheid heeft het bijvoorbeeld makkelijker gemaakt om opties te verstrekken aan medewerkers van startups om zo talent te kunnen binden.

³⁶ 2019 Venture Capital Landscape, White Star Capital & La French Tech

Algemene feiten economie

- Ierse mkb bedrijven zijn belangrijk voor de werkgelegenheid. Zij zijn goed voor 70,1% (EU gemiddelde: 66,6%). Deze bedrijven voegen relatief echter weinig waarde toe ten opzichte van de andere landen in de EU. Ierse mkb bedrijven hebben een aandeel van 41,5% ten opzichte van 56,4% gemiddeld in de EU³⁷.
- De software & ICT sector is goed voor circa 40% van de investeringen in Ierland. Life sciences bedraagt 20% van de investeringen. De derde belangrijke sector is cybersecurity³⁸.
- De Ierse economie was tussen 2013 en 2018 de snelst groeiende economie van de EU. Gemiddeld groeide de economie met 9% per jaar³⁹. Daarnaast heeft het na Luxemburg en Zwitserland het hoogste BBP per hoofd van de bevolking in Europa⁴⁰.

Belangrijkste constatering durfkapitaalmarkt

- De durfkapitaalmarkt is sterk gegroeid sinds 2014. Hiervoor was de totale omvang al jaren stabiel rond de € 250-300 miljoen per jaar. Sinds 2014 is de markt gegroeid naar circa € 900 miljoen per jaar. Hiervan is circa € 325 miljoen geïnvesteerd in bedrijven in investeringsrondes tot maximaal € 5 miljoen³⁸.
- De mediane investering door business angels is beduidend hoger dan het Europees gemiddelde. De mediane investering van Ierse angels bedraagt € 120.000 terwijl het Europees gemiddelde circa € 20.000 bedraagt. Ook het gemiddelde ligt ver boven het Europees gemiddelde (circa € 220.000 respectievelijk circa € 65.000)⁴¹.
- Vanuit de Irish Venture Capital Association is veel data beschikbaar over investeringen. Ieder kwartaal wordt een update over de durfkapitaalmarkt gepubliceerd met bedrijven die investering hebben aangetrokken en de betrokken investeerders en adviseurs.
- Internationale investeerders, met name vanuit de VS en VK, zorgen voor circa 50% van de durfkapitaalinvesteringen in Ierland. Vaak is bij deze deals een Ierse investeerder als lead investor betrokken.

³⁷ 2019 SBA Fact Sheet Ireland, European Commission

³⁸ IVCA Venture Pulse 2019, IVCA

³⁹ Europese Meetlat 2019, CBS

⁴⁰ Eurostat, GDP

⁴¹ HBAN 2019 – A Year In Review, HBAN

Recente ontwikkelingen

- Dublin wordt genoemd als snel ontwikkelend startup ecosysteem in het onderzoek van Startup Genome. Het scoort met name goed op de verbinding tussen verschillende partijen in het ecosysteem⁴².
- In 2017 werd een recordbedrag geïnvesteerd in bedrijven door middel van durfkapitaal. In 2018 werd ruim 25% minder durfkapitaal gefinancierd. Deze daling was voornamelijk toe te schrijven aan het uitblijven van grotere investeringen. Ook in algemene zin daalt het aantal investeringen. In 2019 is deze daling weer enigszins goedgehaakt.
- Business angels hebben een groeiende rol in Ierland. Vanuit nationaal initiatief wordt gewerkt aan het laten groeien van het aantal angels en angel netwerken⁴³.

Awareness/perspectief van de ondernemer

- Toegang tot kapitaal is een belangrijk knelpunt voor Ierse ondernemers.
- Aandacht voor ondernemerschap kan nog verder ontwikkelen. Er zijn niet veel incubators / accelerators die ondernemers helpen met ondernemerschapsvaardigheden.

Perspectief van investeerder

- Het is voor business angels moeilijk om tot een exit te komen. Slechts 24% van de business angels aangesloten bij het nationale business angel netwerk heeft tenminste één succesvolle exit gerealiseerd⁴¹.
- Ondernemers geven aan dat belastingstructuren niet voordelig zijn voor hen. Zij betalen veel belasting over vermogen waardoor het voor hen lastiger wordt om te investeren in bedrijven.
- Venture capitalfondsen weten voldoende kapitaal aan te trekken.

Overheidsingrijpen

- De overheid heeft een groot aanbod van instrumenten. Deze worden vanuit Enterprise Ireland gecoördineert. Het is 25 jaar geleden gestart met het Seed & Venture Capital Scheme. Vanuit dit instrument worden directe investeringen gedaan in bedrijven die moeilijk kapitaal uit de markt kunnen verkrijgen.
- Hiernaast heeft de overheid een fonds voor commercialisatie van onderzoek die onderzoekers in staat stelt om financiering aan te trekken om een marktonderzoek te doen.
- Vanuit het Irish Strategic Investment Fund (ISIF) worden investeringen gedaan in venture capitalfondsen en bedrijven met strategisch belang voor Ierland.

Goede praktijken en andere interessante ontwikkelingen

- Vanuit Enterprise Ireland wordt een programma aangeboden voor High Potential Startups, die binnen drie jaar in staat zijn € 1 miljoen omzet en 10 werknemers weten te behalen. Binnen dit programma zijn voor iedere fase verschillende mogelijkheden, zowel op het gebied van financiering als op ondersteuning van de ondernemers.

⁴² THE GLOBAL STARTUP ECOSYSTEM REPORT 2020, Startup Genome

⁴³ OECD (2020), "Ireland", in Financing SMEs and Entrepreneurs 2020: An OECD Scoreboard, OECD Publishing, Paris

Algemene feiten economie

- Ondernemerschap is erg belangrijk in Israël. Veel personen komen hier vroeg mee in aanraking als zij hun dienstplicht vervullen. Vanuit defensie wordt veel geïnvesteerd in technologische innovatie.
- Israël kent relatief het grootste aanbod van vroege fase durfkapitaal van de onderzochte landen. Durfkapitaalinvesteringen bedragen 0,512% van het BBP (Europees gemiddelde: 0,05%)⁴⁴.
- Israël besteedt circa 4,5% van haar BBP aan innovatie en R&D. Dit is veel hoger dan Nederland (ca. 1,8%) en het gemiddelde van OESO landen (ca. 2,4%).

Belangrijkste constatering durfkapitaalmarkt

- Israël kent veel investeerders. Volgens gegevens van IVC (Israel Venture Capital) zijn meer dan 2.300 investeerders actief.
- Ook buitenlandse investeerders hebben een grote rol in Israël. Deze investeerders zijn voornamelijk afkomstig uit de Verenigde Staten. Buitenlandse investeerders nemen circa 80-90% van de durfkapitaalmarkt voor hun rekening en dit aandeel groeit⁴⁵.
- Het grootste deel van durfkapitaalinvesteringen wordt gedaan in hightech en software bedrijven. Er is groeiende belangstelling voor bedrijven op het gebied van AI, cybersecurity en fintech.
- Business angels vormen een belangrijke bron van vroege fase financiering voor bedrijven in Israël. Door het grote aantal succesvolle bedrijven is een levendige business angel markt ontstaan.

Recente ontwikkelingen

- De Israëlische durfkapitaalmarkt is de afgelopen jaren sterk gegroeid. In 10 jaar is de markt van circa \$ 2 miljard per jaar naar ruim € 8 miljard gegroeid en is het aantal gefinancierde bedrijven gestegen van circa 300 naar zo'n 500 bedrijven per jaar. Dit bedrag is inclusief latere fase investeringen⁴⁶.
- De vroege fase markt bedraagt circa \$ 1,6 miljard per jaar. Ook deze markt is sterk gegroeid in de afgelopen jaren. In 2010 was dit nog circa \$ 200 miljoen. Deze stijging is voornamelijk te wijden aan de groei van Series A investeringen. Seed investeringen blijven al jaren gelijk en dalen zelfs in aantallen investeringen⁴⁶.
- Corporate venturing heeft een grote rol in het durfkapitaal landschap. Deze rol wordt steeds groter en beweegt zich ook steeds meer richting vroege fases⁴⁷.
- Israël presenteert zich wereldwijd als Startup Nation. Zij willen dit ombuigen naar Impact Nation. Er wordt ruim ingezet op de transitie naar een economie die impact maakt op de ESG's.

⁴⁴ OECD & IMF

⁴⁵ OECD (2020), "Israel", in Financing SMEs and Entrepreneurs 2020: An OECD Scoreboard, OECD Publishing, Paris

⁴⁶ The Israeli high-tech ecosystem at a glance, 2010-2019, IVC

⁴⁷ Pitchbook 2019 Venture Ecosystem Factbook: Israel

Awareness/perspectief van de ondernemer

- De kennis en vaardigheden van ondernemers om kapitaal te verwerven is goed ontwikkeld. Er zijn veel initiatieven die ondernemers ondersteunen hierbij. Israël kent bijvoorbeeld een groot aanbod van incubators en accelerators.
- Toegang tot kapitaal is in Israël geen probleem voor ondernemers. In iedere fase is voldoende kapitaal beschikbaar.

Perspectief van investeerder

- Het exit-klimaat in Israël is goed voor investeerders. In 2018 is voor \$ 15 miljard aan exitwaarde gecreëerd via IPO's en overnames.
- Investeerders hebben weinig problemen met het aantrekken van financiering. Deze financiering komt veelal uit het buitenland. Lokale institutionele partijen zijn nog onvoldoende betrokken.

Overheidsingrijpen

- Vanuit het landelijke platform Startup Nation Central wordt een database bijgehouden met investeerders in verschillende fases en ondernemers. Op deze wijze wordt de kapitaalmarkt toegankelijk gemaakt voor ondernemers en investeerders.
- Kapitaalfondsen vanuit de Israëlische overheid hebben een beperkte rendementsverwachting. Er wordt vanuit gegaan dat investeringen bij succesvolle bedrijven voldoende in de vorm van belastingen terugvloeit, bijvoorbeeld bij een exit.
- Israëlische overheid heeft een relatief kleine rol in de kapitaalmarkt. De markt pakt een groot deel hiervan op. In de vroege fase stimuleert de overheid specifieke sectoren door instrumenten in te richten voor investeringsfondsen.

Goede praktijken en andere interessante ontwikkelingen

- De markt voor 'secondary transactions' is in Israël vrij sterk ontwikkeld. Hierbij worden aandelen van investeerders doorverkocht aan derde partijen waardoor sneller een exit gerealiseerd kan worden. Geschat wordt dat deze in 2019 goed was voor \$ 1 miljard met 12 actieve fondsen⁴⁶.

Algemene feiten economie

- Mkb bedrijven hebben een grote rol in Portugal. Met name het aandeel bedrijven met minder dan 10 werknemers is groot en is goed voor ruim 40% van de totale werkgelegenheid (EU gemiddelde: 29,7%). Het totale mkb zorgt voor circa 68% van de toegevoegde waarde. Dat is veel hoger dan het EU gemiddelde van 56%⁴⁸.
- Portugal heeft een relatief klein aanbod van vroege fase durfkapitaal. Durfkapitaalinvesteringen bedragen 0,012% van het BBP (Europees gemiddelde: 0,05%)⁴⁹. Hiermee scoort het het laagst van de onderzochte landen.
- Belangrijke sectoren zijn life sciences en digitale technologie. Het grootste deel van investeringen wordt in deze sectoren gedaan, zowel in aantallen als in bedragen.

Belangrijkste constatering durfkapitaalmarkt

- De durfkapitaalmarkt fluctueerde in de afgelopen jaren sterk. Jaren met een hoog niveau van investeringen worden opgevolgd door jaren waarin investeringen lager zijn. Sinds 2017 is een sterke groei ingezet. In 2017 werd voor € 70 miljoen gefinancierd. 2019 was goed voor circa € 480 miljoen aan durfinvesteringen.
- Business angels hebben een belangrijke bijdrage in de vroege fase. Zij doen bijna 50% van de durfkapitaalinvesteringen in de (pre-)seed-fase. Ook accelerators zijn een belangrijke bron van (pre-)seed financiering.
- Corporate VC's zijn actief in zowel hele vroege fase als in latere fases. Daartussenin zijn zij beperkt actief⁵⁰.
- Data is zeer beperkt beschikbaar. Er is een privé initiatief die informatie over vroege fase investeringen in Portugal verzameld en publiceert.

Recente ontwikkelingen

- Publieke financieringsbronnen worden gecombineerd om zo efficiëntie te verbeteren.
- Internationale investeerders krijgen een steeds grotere rol in Portugal. In de latere fase zijn internationale investeerders de grootste partij. Zij investeren circa de helft van alle latere fase investeringen.

⁴⁸ 2019 SBA Fact Sheet Portugal, European Commission

⁴⁹ Investing in Europe: Private Equity activity 2019, InvestEU

⁵⁰ Portugal Startup, Venture Capital And Business Angel Activity Report, Pedro Almeida

Awareness/perspectief van de ondernemer

- Investeringsbedragen zijn vrij laag. Bijna tweederde van de investeringen bedraagt een bedrag kleiner dan € 500.000. Voor grotere rondes zijn er relatief weinig mogelijkheden voor ondernemers.
- Kennis en vaardigheden van ondernemers bij het verwerven van kapitaal is de laatste jaren sterk gegroeid. Vanuit meerdere bronnen is hier meer aandacht voor.
- Portugese ondernemers stonden altijd vrij negatief tegenover externe aandeelhouders. Er werd voornamelijk gebruik gemaakt van financiering via vreemd vermogen. Pas sinds een aantal jaren is dit meer gebruikelijk.

Perspectief van investeerder

- Aantrekken van kapitaal voor investeerders is een uitdaging. De durfkapitaalmarkt is nog vrij nieuw en daardoor is het moeilijk om LP's te vinden die financiering willen verstrekken. Toch is ook deze markt sterk in ontwikkeling. In 2019 is meer geld opgehaald door seedfondsen dan in de vijf jaren hiervoor⁵¹.

Overheidsingrijpen

- De overheid heeft een sterke rol in de vroege fase door middel van een aantal financieringsinstrumenten. Capitalizar is het overkoepelende nationale programma om mkb'ers te ondersteunen. Onderdeel hiervan zijn verschillende fondsen gericht op de seed-fase. Ook is een matchingsfaciliteit opgericht voor business angels.
- Portugal Ventures is het vroege fase investeringsfonds die investeert de seed-fase met bedragen tussen € 50k en € 1,5 miljoen. Het richt zich op de belangrijke sectoren in Portugal: digitale technologie, life sciences en toerisme.
- Startup Portugal is in 2016 opgericht om het nationale durfkapitaal ecosysteem te creëren en te versterken en internationale investeerders aan te trekken. Onderdeel hiervan is een startup voucher voor 400 ondernemers per jaar die worden ondersteund bij het opstarten van innovatieve bedrijven. Daarnaast zijn veel andere programma's op het gebied van investeringsgereedheid gelanceerd.

Goede praktijken en andere interessante ontwikkelingen

- Het 200M fonds is opgericht om op dealbasis cofinanciering te leveren. Het fonds is voornamelijk opgericht om internationale investeerders en internationale ondernemers naar Portugal te trekken.

Algemene feiten economie

- Mkb is relatief weinig vertegenwoordigd in Singapore. Het levert minder toegevoegde waarde en werkgelegenheid dan gemiddeld in de EU.
- Singapore heeft een relatief kleine binnenlandse markt en is daarom afhankelijk van buitenlandse markten.
- Singapore staat tweede op de 'Ease of doing business' index van de Wereldbank⁵².
- Digital health en fintech zijn sectoren waar Singapore erg sterk in is. Deep tech en duurzaamheid hebben een groeiende rol⁵³.

Belangrijkste constatering durfkapitaalmarkt

- Singapore is de grootste markt voor durfkapitaal in Zuidoost Azië. Ongeveer 75% van alle investeringen in Zuidoost Azië wordt in Singapore gerealiseerd⁵⁴.
- De durfkapitaalmarkt in Singapore is sterk ontwikkeld. Er is een groot aanbod van durfkapitaal, zowel in de vroege fase als in latere fases⁵⁵.
- Singapore geldt als een hub voor veel bedrijven om financiering op te halen en door te groeien in Zuidoost Azië.
- Vanuit landelijk initiatief wordt het ecosysteem van startups en investeerders actief bij elkaar gebracht, via een online en offline platform. Er wordt een uitgebreide database bijgehouden van startups, investeerders en partijen die ondersteuning kunnen bieden.

Recente ontwikkelingen

- De rol van de overheid verandert van subsidiegericht naar meer resultaatgerichte instrumenten. Voorheen waren veel subsidies beschikbaar voor ondernemers in de eerste drie jaar na start van het bedrijf. Er werd gesproken van 'grantpreneurs' die na het wegvallen van subsidie ophielden te bestaan.
- Vroege fase investeringen zijn in 2019 verdubbeld ten opzichte van 2018 tot circa € 750 miljoen.
- Gemiddelde bedragen van seed en series A investeringen zijn in de afgelopen 5 jaren sterk gestegen. Seed investeringen zijn van circa € 500k naar € 800k gestegen en series A van € 4,5 miljoen naar meer dan € 6 miljoen⁵⁴.

⁵² Doing Business 2020, Wereldbank

⁵³ SVCA

⁵⁴ Southeast Asia PE & VC: Investment Activity, SVCA

⁵⁵ Startup Genome

Awareness/perspectief van de ondernemer

- Financiering voor de vroege fase is niet altijd eenvoudig in te vullen voor ondernemers, ondanks dat er veel kapitaal beschikbaar is. Bedrijven met een langer ontwikkeltraject vinden beperkt financiering.
- Vanuit overheid wordt veel aandacht besteed aan de professionalisering van ondernemers door verschillende programma's aan te bieden. Het doel hiervan is om meer 'home grown' bedrijven te krijgen.

Perspectief van investeerder

- Het risico voor investeerders in de vroege fase is vrij groot omdat de markt in Singapore vrij klein is. Er is dus snel behoefte aan opschaling naar andere landen.
- Fundraising voor investeerders levert geen problemen op. Er zijn voldoende institutionele investeerders om deze financiering te leveren.

Overheidsingrijpen

- De overheid in Singapore heeft diverse instrumenten om de durfkapitaalmarkt te stimuleren. Deze zijn met name gericht op de vroegste fases (proof of concept / proof of value). De overheid neemt hiermee het grootste risico uit handen van private investeerders.
- Het instrument Startup SG Equity richt zich specifiek op de deeptech sector. Het investeert direct in bedrijven of in fondsen die zich op deze sector richten.
- Business angels konden voor een periode van 10 jaar, tot begin 2020, tot 50% van hun investeringen aftrekken van de belasting. Hieraan waren een aantal voorwaarden van toepassing: De business angel is gekwalificeerd, alleen investeringen hoger dan 100.000 Singaporese dollar komen in aanmerking, met een maximum van 250.000 Singaporese dollar per jaar. Alleen investeringen die langer dan twee jaar zijn aangehouden komen in aanmerking.
- De overheid in Singapore heeft een investeringsvehikels die veel kapitaal beheren, onder andere voor fund in fund investeringen.

Goede praktijken en andere interessante ontwikkelingen

- Om in aanmerking te komen voor steun vanuit de overheid moet een bedrijf minimaal voor 30% in handen zijn van lokale aandeelhouders en tevens relevant zijn voor Singapore. Initiatieven worden getoetst door een panel met experts. Zo wordt gewaarborgd dat de onderneming bijdraagt aan de doelstellingen van Singapore.

Algemene feiten economie

- Het mkb is een belangrijke werkgever in Spanje. Bijna 72% van de werkgelegenheid wordt door mkb bedrijven gerealiseerd. Met name microbedrijven hebben een grote rol, met 38,7% van de werkgelegenheid (EU gemiddelde: 29,7%).
- De sterkste sectoren zijn transport & mobiliteit, live sciences en fintech. Daarnaast heeft ook energie en duurzaamheid een belangrijke rol.
- Spanje heeft een relatief klein aanbod van vroege fase durfkapitaal. Durfkapitaalinvesteringen bedragen 0,025% van het BBP (Europees gemiddelde: 0,05%)⁵⁶. Hiermee heeft het het op één laagste aanbod van de onderzochte landen.

Belangrijkste constatering durfkapitaalmarkt

- Circa 60% van alle financieringsrondes bedraagt minder dan € 1 miljoen⁵⁷.
- Het aantal deals is vrij stabiel. Het totale investeringsbedrag neemt toe, voornamelijk door groei van grote rondes⁵⁷.
- Circa 75% van de investeringsrondes vindt plaats in de regio's Madrid en Catalonië. Met betrekking tot opgehaald kapitaal vindt tot wel 85% in deze regio's plaats⁵⁷.
- Internationale investeerders hebben een grote rol in de durfkapitaalmarkt, met name in de latere fase. Zij nemen meer dan 71% van het geïnvesteerd vermogen voor hun rekening, maar zijn betrokken bij circa 15% van de investeringsrondes⁵⁸.
- Spaanse business angels hebben een vrij grote rol in de durfkapitaalmarkt⁵⁹. In de vroege fase waar ze opereren zijn weinig alternatieven beschikbaar.
- Corporate venturing speelt slechts een kleine rol in Spanje, groei hierin wordt voorzien voor zowel de vroege fase als latere fases.
- Vanuit de nationale venture capital vereniging is veel informatie beschikbaar over leden met betrekking tot voorkeur van investeren in fase, sector, regio, bedrag, etc.

Recente ontwikkelingen

- De Spaanse durfkapitaalmarkt is in de afgelopen jaren gestaag gegroeid tot circa € 1,3 miljard in 2019⁶⁰.
- Grote verschillen ontstaan tussen ondernemingen. Bedrijven die zich beperkt met technologie en digitalisering bezighouden krijgen het door corona erg moeilijk. De binnenlandse private durfkapitaalmarkt is voornamelijk actief in de vroege fase waar buitenlandse partijen een steeds grotere rol in latere fases krijgen. Deze markt is in de laatste jaren gegroeid van circa € 100 miljoen in 2014 naar € 250 miljoen in 2019⁵⁸.

⁵⁶ Investing in Europe: Private Equity activity 2019, InvestEU

⁵⁷ The evolution of the Spanish VC ecosystem, 2019

⁵⁸ ASCRI Yearbook 2020

⁵⁹ EBAN Statistics Compendium 2018

⁶⁰ OECD (2020), "Spain", in Financing SMEs and Entrepreneurs 2020: An OECD Scoreboard, OECD Publishing, Paris

Awareness/perspectief van de ondernemer

- Kapitaal aantrekken was tot begin 2020 vrij goed te realiseren. Er heerst angst dat door corona een sterke terugval gaat komen in het aantrekken van kapitaal.
- Vanuit veel verschillende partijen wordt in groeiende mate aandacht besteedt aan ondernemerschap en het bieden van ondersteuning aan ondernemers bij het aantrekken van financiering.

Perspectief van investeerder

- Ondanks dat business angels een grote rol hebben wordt de kennis en ervaring van veel investeerders als onvoldoende beoordeeld. Dit wordt ook bevestigd vanuit de business angels zelf, 91% van hen geeft aan dat zij gebaat zouden zijn bij training⁶¹.
- Spaanse fondsen hebben momenteel weinig moeite met het vinden van financiering voor nieuwe fondsen. Eigen Spaanse fondsen blijven in omvang achter bij de internationale fondsen en spelen derhalve een kleinere rol in de latere fases.

Overheidsingrijpen

- Spanje kent drie belangrijke instrumenten die aanvullend zijn aan elkaar.
 - ENISA richt zich op de seed-fase met participatieve leningen tussen € 25.000 en € 1,5 miljoen die direct aan ondernemingen worden verstrekt.
 - AXIS is een instrument vanuit de publieke bank ICO gericht op venture capitalfondsen en startups in de groeifase.
 - CDTI richt zich specifiek op R&D en technologische spin-offs.
- Vanuit diverse initiatieven wordt gericht op investeringsgereedheid van ondernemers. Private partijen hebben eveneens een belangrijke rol op dit gebied.

Goede praktijken en andere interessante ontwikkelingen

- Om het vertrek van belangrijke technologieën naar het buitenland te voorkomen moeten investeringen boven de € 5 miljoen in bepaalde sectoren goedgekeurd worden door het ministerie.
- De participatieve leningen van ENISA hebben een flinke boost voor seed investeringen veroorzaakt. Doordat met de investeringen cofinanciering wordt gevraagd zijn veel extra investeringen uitgelokt. Gemiddeld is in de afgelopen 15 jaar zo'n € 100 miljoen per jaar aan seed investeringen gedaan door ENISA die dus door private investeerder gematcht wordt.

⁶¹ Business angels 2019 report, AEBAN

Algemene feiten economie

- Het Verenigd Koninkrijk heeft veel mkb bedrijven, 99,9% van de bedrijven heeft minder dan 250 werknemers. Deze groep levert echter relatief weinig toegevoegde waarde en werkgelegenheid vergeleken met het Europees gemiddelde⁶².
- Het grootste deel van de bedrijven is gevestigd in Engeland. 88% van de mkb bedrijven is hier gevestigd.
- Het Verenigd Koninkrijk heeft een relatief groot aanbod van vroege fase durfkapitaal. Durfkapitaalinvesteringen bedragen 0,107% van het BBP (Europees gemiddelde: 0,05%)⁶³.
- Belangrijkste sectoren voor durfkapitaal zijn ICT, biotech en fintech. Met name de rol van biotech en fintech is in de afgelopen jaren sterk gegroeid⁶⁴.

Belangrijkste constatering durfkapitaalmarkt

- Seed en startup investeringen bedragen circa 1,1 miljard pond. Dit is drie keer zoveel als in 2014⁶⁵. Ook het aantal investeringen in de vroege fase is sterk toegenomen van circa 275 in 2016 tot ruim 700 in 2019⁶⁴.
- Venture capitalfondsen uit Verenigd Koninkrijk hebben in 2019 ruim 600 miljoen pond geïnvesteerd in buitenlandse bedrijven⁶⁴.
- Londen is de belangrijkste regio qua durfkapitaal. De regio is goed voor circa 37% van de investeringen. In de vroege fase heeft Londen een nog groter aandeel⁶⁴.
- Het Verenigd Koninkrijk is de grootste business angel markt van Europa⁶⁶.

Recente ontwikkelingen

- Door de sterke aanwezigheid van venture capital groeit ook het aantal zeer succesvolle founders, die vaak weer actief worden als business angel.
- Onduidelijk is wat de precieze gevolgen van Brexit gaat zijn. De verwachting is dat dit voornamelijk effect heeft op de investeringen die vanuit continentaal Europa gedaan worden.
- Corporate venturing speelt een vrij grote rol in het Verenigd Koninkrijk.
- Jaarlijks wordt voor circa 2,4 miljard aan financiering aangetrokken door nieuwe vroege fase investeringsfondsen.

⁶² Business Statistics, House of Commons, juli 2020

⁶³ OECD & IMF

⁶⁴ BVCA, Report on investment activity 2019

⁶⁵ OECD (2020), "United Kingdom", in Financing SMEs and Entrepreneurs 2020: An OECD Scoreboard, OECD Publishing, Paris

⁶⁶ BAN Statistics Compendium, 2018

Awareness/perspectief van de ondernemer

- Vanuit universiteiten is veel aandacht voor ondernemerschap. Er zijn veel mogelijkheden om technologieën door te ontwikkelen. Daarnaast hebben de grote universiteiten eigen investeringsfondsen om dit mogelijk te maken.
- Vanuit Angelsaksische cultuur meer aandacht voor ondernemerschap en risicobereidheid. Ondernemerschap is daarom sterk ontwikkeld in het VK.
- Ondernemers weten goed de weg naar kapitaal te vinden.

Perspectief van investeerder

- Voor investeerders is voldoende kapitaal beschikbaar. Opvallend is dat dit uit een zeer brede en gebalanceerde groep van partijen komt. Belangrijkste bronnen zijn privé personen en institutionele beleggers zoals pensioenfondsen en verzekeraars.
- Op een aantal sectoren is er forse concurrentie voor de venture capital fondsen.

Overheidsingrijpen

- British Patient Capital richt zich op het beter beschikbaar maken van kapitaal met een lange looptijd. Het is er op gericht bedrijven niet te snel te verkopen, maar echt waarde te kunnen laten creëren. Het fonds van 2,5 miljard pond richt zich op venture capitalfondsen.
- Britse angels kunnen gebruik maken van een fiscale regeling waardoor het voor hen aantrekkelijk wordt om te investeren in bedrijven in het Verenigd Koninkrijk. Tevens komt hierdoor veel data beschikbaar over de business angel markt.
- Overheid is verantwoordelijk voor het opzetten van instrumenten. Zodra deze actief zijn worden deze overgedragen aan uitvoeringsorganisaties. De overheid ziet voor zichzelf vooral een rol van het initiëren van deze instrumenten, niet in de uitvoering.

Goede praktijken en andere interessante ontwikkelingen

- Via het Scale up Institute worden de verschillende ondersteuningsmogelijkheden per regio, sector en vraagstuk in kaart gebracht. Ondernemers kunnen zich via dit platform oriënteren op ondersteuning. Het draagt zo bij aan meer inzichtelijkheid in de markt en een lagere drempel voor meer professionalisering van startups.

Algemene feiten economie

- Mkb bedrijven in de Verenigde Staten dragen ongeveer voor twee derde bij aan de werkgelegenheid in het land⁶⁷.
- De Verenigde Staten hebben een relatief groot aanbod van vroege fase durfkapitaal. Durfkapitaalinvesteringen bedragen 0,26% van het BBP (Europees gemiddelde: 0,05%)⁶⁸.
- Software is veruit de belangrijkste sector, met circa 38% van de bedrijven waarin geïnvesteerd wordt. Daarnaast zijn health en cybersecurity belangrijke sectoren.

Belangrijkste constatering durfkapitaalmarkt

- De durfkapitaalmarkt in de Verenigde Staten is de grootste en meest ontwikkelde ter wereld met circa \$ 136 miljard aan investeringen in 2019. De vroege fase maakt ongeveer \$ 51 miljard dollar hiervan uit⁶⁹.
- De durfkapitaalmarkt in de Verenigde Staten groeit sterk in omvang. Echter stabiliseert het aantal investeringen sinds 2014 en er is zelfs een kleine daling in aantallen investeringen te zien⁶⁹.
- De mediane investering in de seed-fase bedraagt circa \$ 1 miljoen.
- De business angel markt is sterk ontwikkeld. Geschat wordt dat zij circa \$ 25 miljard bijdragen aan de vroege fase investeringen.
- Het zwaartepunt van de investeringen ligt aan de Westkust en Noordoostkust van de VS. 75% van de investeringsomvang wordt in deze regio's gerealiseerd op 60% van het aantal bedrijven waarin geïnvesteerd wordt.

Recente ontwikkelingen

- Waarderingen stijgen enorm, ook in het vroege fase segment. Gemiddelde waarderingen in seed-fase zijn \$ 8 miljoen en in de vroege fase \$ 29 miljoen⁶⁹.
- Steeds meer grote venture capital fondsen richten zich op de seed-fase. Deze fase ontwikkelt zich sterk op gebied van professionaliteit en qua omvang van investeringsbedragen en waarderingen om het voor deze partijen interessant te maken.
- Corporate venturing heeft een grote, maar nog groeiende rol in het ecosysteem. Bij circa 25% van de deals zijn corporate venturing partijen betrokken⁶⁹.

⁶⁷ US Government

⁶⁸ OECD & IMF

⁶⁹ Pitchbook-NVCA Venture Monitor

Awareness/perspectief van de ondernemer

- Het niveau van ondernemers in de Verenigde Staten is hoog. Dit is deels te verklaren door de cultuur, waar ondernemerschap en risicobereidheid hoog in het vaandel staan. Daarnaast hebben ondernemers veel toegang tot ondersteuningsmogelijkheden zoals incubators.
- De uitgebreide kapitaalmarkt, in combinatie met bovenstaande punt leidt ertoe dat veel startups goed aan kapitaal komen.

Perspectief van investeerder

- Omdat de durfkapitaalmarkt zo sterk ontwikkeld is zijn er veel partijen actief op hetzelfde gebied. Dit leidt tot concurrentie en daarmee stijgende waarderingen van bedrijven.
- Investeerders weten voldoende kapitaal uit de markt te halen. Al jaren op rij groeit het opgehaalde vermogen door fondsen.

Overheidsingrijpen

- De federale overheid heeft een beperkte rol in het stimuleren van de durfkapitaalmarkt. Zij richten zich niet op kapitaalinterventies maar op randvoorwaarden zoals wetenschappelijke technologische ontwikkeling. Momenteel ligt een voorstel in het parlement voor een uitgebreid steunprogramma (\$ 2 miljard) voor venture capitalfondsen in regio's die veel minder goed bediend worden.
- Op regionaal niveau worden meer kapitaalinterventies gedaan, afhankelijk van de regio.
- De overheid heeft het altijd makkelijk gemaakt voor innovatieve bedrijven om talent aan te trekken vanuit de hele wereld.

Goede praktijken en andere interessante ontwikkelingen

- De federale onderzoeksstructuur is de basis voor baanbrekend onderzoek en geeft een impuls aan de vermarkting daarvan. De overheid rekent daarbij op bijdragen van bedrijven. De overheid investeert voornamelijk in de ontwikkeling van nieuwe technologieën zoals AI en quantum die nog beperkt door de markt worden aangepakt. De grote kracht van de VS is het vertalen van dit onderzoek naar commerciële toepassingen.

Algemene feiten economie

- Mkb bedrijven in Zweden dragen relatief meer bij aan de toegevoegde waarde dan het Europees gemiddelde, maar biedt minder werkgelegenheid. ongeveer voor twee derde bij aan de werkgelegenheid in het land⁷⁰.
- Durfkapitaalinvesteringen in Zweden bedragen 0,072% van het BBP (Europees gemiddelde: 0,05%)⁷¹.
- Belangrijkste sectoren in de durfkapitaalmarkt zijn software en life sciences. Daarnaast komen muziek en gaming in de laatste jaren sterk op.

Belangrijkste constatering durfkapitaalmarkt

- De durfkapitaalmarkt is een aantal jaren vrij stabiel geweest tussen € 200-300 miljoen. In 2018 is dit gegroeid naar circa € 400 miljoen⁷².
- Met betrekking tot het aantal deals is Zweden de vierde grootste van Europa, na Verenigd Koninkrijk, Duitsland en Frankrijk⁷³.
- Angel investeerders spelen een grote rol in de vroege fase markt.
- Corporate venturing is nog beperkt ontwikkeld in Zweden.
- Beschikbaarheid van data over de durfkapitaalmarkt is beperkt. Er is geen gestructureerde aanpak. Vanuit privaat initiatief wordt wat bijgehouden over startups die financiering aantrekken.

Recente ontwikkelingen

- Business angels hebben een belangrijke rol in de seed-fase, waar zij meer dan een derde van alle investeringen doen voor een totaalbedrag van circa € 25 miljoen⁷⁴. Het aantal business angels, en de gemiddelde investeringen die zij doen groeit.
- Venture capitalfondsen bieden steeds meer aan dan alleen kapitaal. Zij bieden tevens zichzelf aan als service platform voor hun portfolio bedrijven.
- Er wordt verwacht dat er vertraging is in het ontstaan van nieuwe fondsen omdat het aantrekken van nieuwe financiering voor fondsen moeilijker is door de problemen rondom het coronavirus.

⁷⁰ 2019 SBA Fact Sheet Sweden, European Commission

⁷¹ Investing in Europe: Private Equity activity 2019, InvestEU

⁷² OECD (2020), "Sweden", in Financing SMEs and Entrepreneurs 2020: An OECD Scoreboard, OECD Publishing, Paris

⁷³ European Venture Report, Crunchbase

⁷⁴ EBAN Statistics Compendium 2018

Awareness/perspectief van de ondernemer

- Het niveau van investeringsgereedheid van ondernemers is relatief laag. Met name de vaardigheden en kennis om financiering aan te trekken is beperkt. Hierdoor lopen veel deals vast.
- Ondernemers weten vaak niet waar ze moeten zijn voor financiering. Met name buiten de regio Stockholm is dit een probleem omdat het durfkapitaallandschap hier veel minder sterk ontwikkeld is, vrijwel alle investeerders zijn in Stockholm gevestigd.

Perspectief van investeerder

- Er was voor de corona pandemie een goed klimaat om financiering aan te trekken voor investeerders. Voor nieuwe fondsen was dit moeilijker, fondsen met een track record hadden vaak geen moeite om het fonds gevuld te krijgen.

Overheidsingrijpen

- Vanuit de nationale overheid is het nationale fonds Almi opgezet. Dit programma kent twee pijlers. Het zorgt enerzijds voor regionale investeringsfondsen waarbij zij samen met regionale overheid aandeelhouder zijn. Daarnaast heeft het een eigen investeringstak voor vroege fase investeringen tot € 1 miljoen. Daarnaast is een specifiek 'greentech' fonds opgestart die grotere tickets doet.
- Vanuit overheid zijn er programma's opgestart die actief business angels koppelen aan bedrijven passend bij hun profiel.
- Vanuit overheidsinitiatieven wordt veel gewerkt aan het versterken van de kennis en vaardigheden van ondernemers.

Goede praktijken en andere interessante ontwikkelingen

- Om meer aandacht te genereren voor ondernemerschap is vanuit Startup Sweden en het ministerie een docuserie over ondernemerschap gelanceerd waarbij succesverhalen worden gedeeld. Zo wordt (als onderdeel van groter geheel) geprobeerd meer mensen te bewegen naar ondernemerschap.

Algemene feiten economie

- 99,2% van de Zwitserse bedrijven is mkb. Dit is iets lager dan het Europees gemiddelde van 99,8%⁷⁵.
- Belangrijkste sectoren zijn ICT en biotech/farma. Zij zijn goed voor ongeveer de helft van alle investeringen⁷⁶.
-
- eventuele belangrijke ontwikkelingen
- cijfers van verschillende soorten beschikbaar kapitaal (o.a. hoeveel is er beschikbaar en hoeveel actieve partijen)

Belangrijkste constatering durfkapitaalmarkt

- Investeringen in de vroege fase bedragen circa € 650 miljoen, waarvan circa € 100 miljoen in de seed-fase. De mediaan van investeringsbedragen in deze fase blijft vrij stabiel rond € 2,5 miljoen⁷⁶.
- Corporate venturing is sterk ontwikkeld in Zwitserland, zowel in vroege fase als in latere fases.
- Er is veel privaat geld aanwezig in Zwitserland, zowel bij particulieren als bij professionele investeerders. Dit heeft zich vertaald naar een sterk ontwikkelde durfkapitaalmarkt.
- Regio's spelen een belangrijke rol in de durfkapitaalmarkt. Echter zijn er ook grote verschillen. Het kanton Zürich groeit sterk en meer dan 50% van de durfkapitaalinvesteringen vindt hier plaats. Daarnaast is sterke specialisatie van de regio's zichtbaar. Zürich is de koploper op gebied van ICT en fintech, in de regio's Bazel en Vaud is Biotech de grootste sector⁷⁶.

Recente ontwikkelingen

- Het aantal investeringen groeit al jaren gestaag door. In 2019 werden circa 265 deals gerealiseerd, ten opzichte van 230 in 2018 en 90 in 2014. Een groot deel van deze stijging is te verklaren door een sterk stijgende seed investeringen⁷⁶.
- Het aantal megarondes (> € 100 miljoen) is sterk gegroeid in de laatste jaren⁷⁶. Voor deze rondes is men vaak wel afhankelijk van internationale financiers.

⁷⁵ OECD (2020), "Sweden", in Financing SMEs and Entrepreneurs 2020: An OECD Scoreboard, OECD Publishing, Paris

⁷⁶ VC Report 2020, Startupticker CH

Awareness/perspectief van de ondernemer

- Vanuit universiteiten wordt relatief weinig aandacht besteed aan ondernemerschap. Focust ligt met name op ontwikkeling van nieuwe technologie. Het aanbod van programma's dat onderzoekers helpt om technologie te commercialiseren groeit.
- Ondernemers weten steeds beter de weg te vinden naar investeerders. Dit blijkt ook uit de groeiende aantallen investeringen en investeringsbedragen.

Perspectief van investeerder

- Investeerders hebben relatief weinig moeite met het ophalen van kapitaal voor hun fondsen. Mede door de sterke financiële sector in Zwitserland is er veel kapitaal beschikbaar. Daarnaast ontwikkeld de durfkapitaalmarkt zich steeds meer en worden goede trackrecords opgebouwd door investeerders.

Overheidsingrijpen

- De Zwitserse federale overheid stimuleert de durfkapitaalmarkt niet door kapitaalinterventies te doen. Vanuit de overheid wordt met name gefocust op technologieontwikkeling. Universiteiten krijgen daarom veel geld voor de ontwikkeling technologie en vertaling hiervan naar de markt via startups.
- Vanuit het programma Innosuisse worden veel ondersteuningsmogelijkheden aangeboden voor ondernemers om de investeringsgereedheid in verschillende fasen te vergroten.
- Kapitaalinterventies worden door regio's ondernomen en zijn zodoende meer afgestemd op regionale speerpunten en kenmerken.

Goede praktijken en andere interessante ontwikkelingen

Onderzoekers die een technologie hebben ontwikkeld en dit willen commercialiseren kunnen aanspraak maken op een uitgebreid programma van de overheid om de stap te maken naar ondernemerschap. Dit programma bestaat uit trainingen, mentoren, ondersteuning door experts en toegang tot netwerk. Als het volledige programma goed is doorlopen krijgen de bedrijven een certificering. Dit wordt in de markt gezien als kwaliteitslabel waardoor bedrijven meer kans maken op de durfkapitaalmarkt.

Onze contactgegevens

KplusV

Vestiging Arnhem

Postbus 60055
6800 JB Arnhem
Westervoortsedijk 73
6827 AV Arnhem
T +31 (0)26 355 13 55

Vestiging Amsterdam

Postbus 74744
1070 BS Amsterdam
Science Park 402
1098 XH Amsterdam
T +31 (0)20 669 90 66

E info@kplusv.nl

I www.kplusv.nl

Thema's

Over KplusV

Wie we zijn

Wie betrokken is, wordt betrokken. Dat zien we bij KplusV elke dag. Opdrachtgevers en initiators weten ons te vinden. Voor gedegen adviezen. Voor onze kennis van zowel de publieke sector als het bedrijfsleven. Voor onze ervaring met innovatieve projecten. En voor onze ondernemersmentaliteit. Vaak nemen we zelf het initiatief om partijen bij elkaar te brengen. Want we houden van aanjagen en van resultaat.

Wat we doen

We verbinden mensen en mogelijkheden. Daar zijn we goed in. We laten publieke organisaties en bedrijven excelleren, zodat ze het beste uit zichzelf en elkaar halen. Verbinden als middel, niet als doel. Met als gevolg slimme oplossingen die betekenisvol zijn voor maatschappij en opdrachtgevers. Je vindt ons overal waar mogelijkheden en ambities bij elkaar komen. Bij de publieke sector die voor maatschappelijke uitdagingen staat. Bij ondernemingen met strategische en operationele vraagstukken. Bij organisaties in transitie.

Hoe we verbinden

In ieder geval altijd informeel en collegiaal. Maar met een enorme drive om projecten te laten slagen. Met inspirerende initiatieven en goede ideeën. Als adviseur, kwartiermaker, programmamanager of gids... Zolang het maar slaagt. We denken, durven en doen. Die houding maakt ons tot een modern, no nonsens kennisbedrijf. Flexibel, innovatief en resultaat-gedreven. Aantoonbaar.

En waarom we dat doen

Onze kracht schuilt in onze aanpak: een stevige mix van bedenken, verbinden en doen. Partijen en middelen succesvol bij elkaar brengen. Liefst in een publiek-privaat ecosysteem. Omdat dat mogelijkheden biedt om structureel en langdurig waarde te creëren die je niet alleen kunt bereiken. Wij werken er al sinds 1984 mee. En onze ambitie is daarin marktleider te blijven. Want zo leveren en ervaren we elke dag de toegevoegde waarde ervan. Bij onze projecten, bij onze opdrachtgevers, in de samenleving en bij onszelf... KplusV initieert, adviseert, verbindt en realiseert. Nu en in de toekomst.

